

ΕΓΩ

Είμαι παιδί και πάλι σκυφτός σά νάχω πιά γεράσει,
Κάνοντας μ' όσους συντροφιά τὰ δγδόντα, έχουνε φτά-
(σει).

Φεύγουνε λέν κ' ένας: με τί, κόσμε, καημό σ' άφίνω
Έτσι ή ζωή 'ναι, λέω και γώ, π' άγάλια άγάλια σβύνω.

Όρες μιλάμε, κ' ύστερα, ως νυχτώσει, ξεκινάμε,
Σιγά σιγά, και σιωπηλοί τὸ δρόμο δρόμο πάμε.
Και πηλαινώντας, επάνω μας πλανιέται τὸ φεγγάρι,
Τόσο πικρά, τὸν πόνο μου σά νάχει εκείνο πάρει.

Ευλόγιστρο

ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜ. του «ΝΟΥΜΑ»: Τὸ πονεμένο αὐτὸ τραγου-
δι τοῦ Ραφτόπουλου ἐλπίζουμε νὰ συγκινήσει:
τοὺς ἀσυγκίνητους ἀρμόδιους ποὺ ἂν
κ' ἐπαθε ὁ ποιητὴς στὴ Δημόσια ὑπηρεσία, πε-
τάχτηκε σὰ σκυλί στοὺς δρόμους, γιὰ νὰ βρεῖ
ἴσως κι αὐτὸς τὴν τύχη τοῦ Κρυστάλλη. Ὁ
Ραφτόπουλος δὲν εἶναι ποιητὴς τῆς ἀράδας.
Εἶναι ποιητὴς μὲ ἀξία, καὶ γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ
ἀρμόδιοι, σὰ σὲ καθρέφτη, τὴν ἐγκληματική
ἀπονία τους, δημοσιεύουμε δῶ ἕνα σημαντι-
κὸ γράμμα ποὺ τοῦστελε ὁ Παλαμᾶς μὲ ἡμε-
ρομηνία 20.4.1918:

Φίλε ποιητή,

Μὲ ρωτᾶτε πῶς μοῦ φάνηκε τὸ βιβλίο ἐκ το-
ῶν τραγουδιῶν σας. Δὲ δυσκολεύομαι νὰ σᾶς ἀπαν-
τήσω (καὶ μ' ὅλη τὴ σκέψη πῶς ἡ ἐντύπωσή μου μπο-
ρεῖ νὰ μὴν ἔχει κανένα ξεχωριστὸ βάρος μπροστὰ στὴ
συνείδηση ποὺ θὰ ἔχετε τῆς ὁμορφιάς τοῦ τραγου-
διοῦ). Τὸ βιβλίο σας μὲ τοὺς λιγοστοὺς ἀκριβομετρη-
μένους τοὺς στίχους μὲ συγκίνησε μὲ τὴ συγκίνηση
ποὺ ἀναδενεῖ σὰν κάτι ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τὸ θούισμα
τὸ κοσμικὸ κι ἀπὸ τ' ἀχολόγημα ἑνὸς βροντεροῦ κό-
σμου (βροντὲς καὶ ἤχοι ποὺ μπορεῖ νὰ ναι γιομάτοι
ἀπὸ τὴν πρὸ μεγαλόπρεπη ποίηση), μᾶς φέρνει σὲ
μιὰν ἀπόμνη γωνιά, ποὺ μᾶς μιλεῖ μὲ τὴ σιωπὴ τῆ
σιωπῆς, ποὺ μόλις τὴν τραῖζει, σὰν ἀπὸ φῶς τάρασμα
τὸ τὰ ν τοῦ ἔσπερινοῦ. Μὰ ἡ σάλπιγγα ποὺ σημαί-
νει ἡ ἀνοιξη; Δὲν πειράζει· θὰ μπορούσε νὰ τὴ ση-
μάνῃ καὶ ἡ πεταλούδα ποὺ ἀνασαινει ἐπάνω ἀπὸ τὸν
τάφο τῆς Ἀννούλας σας.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα σας χωριστὰ τυπωμένα βιβλία μοῦ
ἔχε κάμει εὐχάριστην ἐντύπωση πῶς βλέπατε σὲ κά-
ποιαν ἀπλότητα καὶ λιτότητα ποὺ σᾶς γύριζε πρὸς τὸ
δημοτικὸ τραγούδι. Μ' ἀρέσουν οἱ ἀπλοὶ καὶ οἱ λι-
τοί, καθὼς μ' ἀρέσουν οἱ διπλοὶ καὶ οἱ πολύτροποι καὶ
οἱ μὲ πολυτέλεια φορτωμένοι καὶ οἱ ἀκόλαστοι. Φτά-
νει ὅλ' αὐτὰ νὰ δείχνουνε χαλαρχήτρα καὶ ρυθμό,
γλῶσσα καὶ τέχνη, νὰ ἔρχονται στὴν ὥρα τους καὶ
νὰ μᾶς ξανοίγουν τὴ χορτασμένη ὄρεξη.

Μὲ τὸ τελευταῖο σας βιβλίο ἀνεβαίνετε. Ἡ καλω-
σύνη σκέπη σας. Γαλήνια κοιτάξετε, κι ἀνίσως καὶ
δακρύζουν κάποτε τὰ μάτια σας, δὲν εἶναι τίποτε· τὸ
χαμόγελό σας παιδικώτατο. Στους πρὸ σκοταδερεὰ πο-
λεμνητήριους καιροὺς ἀντικρύξετε τὸ φῶς καὶ τὴν εἰ-

ρήνη. Ἡ ἀπὸ κάποιο τῆς καρδιάς ἀσυνείδητο σπρώ-
ξιμο ἢ ἀπὸ τὸν Ἀρχιμουσικὸ ποὺ διευθύνει τὰ ὄργα-
να μᾶς ὀρχήστρας· τῆς ὀρχήστρας, ποὺ κ' ἐσεῖς θα-
θήκατε νὰ παίξετε ἄρα (ποῖος ἔρει; τὸ ἴδιο κάνει),
δείχνετε χριστιανικὰ μυστικὸς· αἰσθῆτε τὸν
Κύριο· μὰ τίποτ' ἐπίσημα λειτουργικὸ ἢ ὁρθόδοξα ἢ
ὁπωσδήποτε σπουδασμένα θεολογικὰ. Ὁ Θεός σας,
ποὺ κοιμᾶται καὶ ξυπνᾶ, λίγο διαφέ-
ρει ἀπὸ τὴν παρθενική σας φίλη, ἀπὸ τὸν ἔρωτά σας
μὲ τὸ χαμόγελό του, ἀπὸ τ' ἀγγελούδια σας μὲ τὰ
λουλούδια, ἀπὸ σᾶς, καὶ μὲ ὅλα τὰ «Δόξα ἐν Ὑψι-
στοῖς» ποὺ τονίζετε. Σὰν παιδάκια μοῦ φαίνονται
οἱ στίχοι σας, ποὺ κοιτάζουνε μονάχα μὲ μεγάλὰ ὀλα-
νογιμένα μάτια· στοχαστικὰ ἢ ἀστόχαστα; ποῖος ἔ-
ρει! Μὴ κορούλα, ὅποιος, εἰς τὴν σὸ ἀστόλιστο λαϊκὸ
λιθανιστήρι τῆς ἑνα σπυρὶ μοσκολίβαν· καὶ θυμιατί-
ζει τὸ κόνισμα μᾶς Παναγιᾶς, ὅποιος. Πῶς μ' εὐ-
φραίνει τὸ μοσκολίβαν· Ἀπὸ εὐλάβεια χριστιανική;
Δὲν τὸ πιστεύω. Καὶ ἡ ποίηση θρησκεία εἶναι. Ἡ ἀ-
πὸ τὸ Θεὸ τοῦ πατέρα μας ἢ ἀπὸ θεοῦς, κάθε λογῆς
θεοῦς, βγαλτὴ καὶ ὀδηγημένη, ἢ τὸ Σταυρὸ κρατών-
τας, ἢ προσκυνώντας τοὺς Βάσι καὶ τοὺς Μολόχ, λί-
γο φροντίζω. Ἡ ποίηση μὲ τὸ τραγούδι τῆς, θέλει
δὲ θέλει, καὶ μὲ ὅποια ἰδέα, εἶναι, θρησκευτική. Δὲν
υπάρχουν θεοί. Τὰ πράγματα εἶναι θεῖα, εἶπεν ἕνας
σοφός· γι' αὐτὸ τοὺς πλάσαμε τοὺς θεοὺς· γιὰ νὰ τὰ
ἐκφράζουν.

Μὰ θὰ ἤθελα τὸ στίχο σας περισσότερο λαγαρισμέ-
νο, σημαδεμένο ἀρμονικώτερον ἀπὸ τὸ ἀπαλὸ γέλασμα
τοῦ κόσμου, σὸ Ἑύπνημα τοῦ Κυρίου.
Τοῦ ἀφίνετε, ποῦ καὶ ποῦ, (δὲν πειράζει ἂν εἶναι κά-
πως σχολαστικὴ ἢ παρατήρησή μου), κάποια σημά-
δια κοσμικὰ, τραχειᾶς βίας, καὶ τὸν παραφορτώνετε
μὲ τὴ συνίζηση. Ἀφήστε τὰ τραχιά καὶ τὰ διαστικά
γιὰ τὸ στίχο σας, δταν θὰ σᾶς ἔρθε ἡ ὄρεξη — ποῖος
ἔρει; — νὰ ὑμολογήσετε τὸ Σατανά.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

"ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΜΟΥ.

1

Τὰ λάθη σου μ' ἀράδιασαν καὶ μοῦπαν τόσα - τόσα,
"Όσα μπορεῖ, ἀγάπη μου, νὰ πεῖ ποτὲς μὴ γλῶσσα.
Κι ὅμως σὲ δικαιόγησα, κι ἀλήθεια, νὰ σοῦ πῶ.
Κανέναν δὲν πίστεψα ἐγὼ ποὺ σ' ἀγαπῶ.
Μ' ἄκου! νὰ σὲ κακολογούν νὰ μὴν τοὺς κάνεις πάλι.
Δὲ σ' ἀγαποῦν, ὅπως ἐγώ, ἀγάπη μου, κ' οἱ ἄλλοι.

2

Μακριὰ μου δταν ἔλειπες αὐτὴ τὴ σκέψη κάκο:
Νὰ ζήσω πάλι νὰ σὲ δῶ καὶ ὕστερα... ὡς πεθάνω.
Μὰ τώρα ὅπου γύρισες ἀγάπη μου, καὶ σ' εἶδα,
Πάντα νὰ ζῶ νὰ σὲ θεωρῶ ἔχω γιὰ μόνη ἐλπίδα,

3

"Αχ, τῶνομά σου πρόφερα ὥρα πρὶν σβύσω λίγη,
Κι ὁ Χάροντας, σὰν τᾶκουσε, τσακίστηκε νὰ φύγει.
Καὶ τῶνομά σου ἄγγελος γίνηκε νὰ μὲ σώσει,
"Ω, πόση τῆς ἀγάπης μας ἡ δύναμη εἶναι! πόση!

Γιάννης 1918

ΑΓΓΕΛΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΕΜΟΣ

ΧΩΡΙΑΤΟΠΟΥΛΑ

ΣΤΟΝ ΚΑΡΘΑΙΟ

Χωριατοπούλα· πού σὲ πᾶν ἀγύριστα
μὲ ξέπλεκα μαλλιά γύρω χυμένα,
Καί μ' ἄνθια σκεπασμένη γλυκομύριστα,
ἀπ' τῆς αὐλῆς τῆς γλάστρες σου κομένα.

Στὸ μεσοχώρι ἐπέρασαν τὸ ξόδι σου,
Καί' ἀπ' τῆς λεύκας τ' ἄσημιά κλωνάρια,
Ἐκεῖ πού μὲ τ' ἀφράτο χυτὸ πόδι σου
λαγγεύαν στὸ συρτὸ τὰ παλληκάρια.

Ψηλὰ ἀρχινάει στὸ δέντρο ἓνα ψιθύρισμα,
σὰ μυρολόι στὰ κλώνια τὰ θλιμένα,
πού σοῦστειλαν στερνὸ νεκροσιγύρισμα,
δυσὸ φύλλα, στὰ μαλλιά σου, μαραμμένα.

Δροσιά· δροσούλα πέφτει κι ἀργοκύλησε
μιὰ στάλα — διαμαντόπετρας κομμάτι —
τ' ἀχνό σου τ' ἀχειλάκι ἦρθε κ' ἐφίλησε
βαθειὰ μέσ' ἀπ' τὰ φύλλα σοῦπε κάτω,

γιά τὸ χορὸ σου· πού οἱ γερόντοι ἐγλάρωναν
τὰ μάτια τους· σὰ λύγιζες τὸ γόνα,
κάτι γιὰ τοὺς λεβέντες πού ἐμαρμάρωναν,
σὰ διαβαίνες πρωτόγαλτη τρυγόνα,

Γιὰ τὴν ἀγάπη τῶν πουλιῶν — πῶς γίνεται ;
Γιὰ τῆς θρυσούλας τ' ἀπαλὸ τραγούδι,
τὸ πῶς ἀνθίζει κ' ὕστερα πῶς σβύνεται
κάθε τῆς γῆς μυριστικὸ λουλουδί.
Σύρα

ΛΑΥΡΑΣ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

Σκαμπανεβάζει τὸ καράδι
Πάνω σὲ κύματα βουνά,
Μιά τὸ σηκώνει μιὰ τὸ θάβει
Καθένα κύμα, πού περνᾷ...

Ὡς πού νὰ φτάσει στὸ λιμάνι,
Πού μιὰ ψυχὴ μὲ καρτερεῖ.
Ἄχ, ἡ λαχτάρα μου ὅλο αὐξάνει,
Γαλήνη πιά δὲ θὰ μᾶς βρεῖ ;

Ἔτσι μέσ' στῆς ζωῆς τὸ σάλο,
Σὲ κάθε μας καημὸ μεγάλο,
Σκαμπανεβάζει καὶ ἡ ψυχὴ,

Γυρεύοντας ξανά γαλήνη
Μέσ' στὴν ἀπόλαψή πού σβύνει
Τοῦ πόθου μας τὴν ταραχή.

Σεπτέμβριος 1920

ΣΗΝΑΜΣΙΑ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΕΝΑ ΜΕΓΑΛΟ ΜΙΣΟΣ

Μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ἐξέδωκε τελευταῖα ὁ Γεώργ. Κι-
τρόπουλος ἓνα ἀρκετὰ καλὸ διήγημα πού ἀξίζει τὸν
κόπο νὰ τοῦ ἀφιερῶσαι κανεὶς λίγες ἐπαινετικὰς λέ-
ξεις. Πραγματικὰ ἡ ἐργασία πού μᾶς παρουσιάζει,
μᾶς δίνει πολλές, πάρα πολλές ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον,
μᾶς λέει πῶς ὁ Κιτρόπουλος, πού σημείωσε κάποια
σχετικὴ βελτίωση, (γιατὶ τὸ σημερινὸ του διήγημα εἶ-
ναι πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ κείνα πού ἔχει γράψει ὡς τὰ
σήμερα — κ' ἔχει γράψει ἀρκετὰ, χωρὶς ὅμως μεγά-
λῃ ἀξία), μπορεῖ νὰ γίνῃ καλύτερις, καὶ νὰ μᾶς πα-
ρουσιαστῇ μιὰ μέρα — ἂν τοῦ μείνῃ καιρὸς — ἓνας
καλὸς διηγηματογράφος. Μερικὲς ἀτέλειες, πού ἔχει
ἀκόμα, νὰ διορθῶσι, μερικὲς ἀδυναμίες νὰ νικήσι,
καὶ θὰ μπορέσει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ κάτι τὸ καλὸ.
Προπάντων ὅμως πρέπει νὰ φήσῃ κατὰ μέρος τὴ με-
γάλῃ ιδέα πούχει γιὰ τὸ τ α λ έ ν τ ο του, ἂν θέλῃ
νὰ προσδέψῃ. Τὴ μεγάλῃ τιν δὲ αὐτὴ ιδέα, τὴ δια-
βλέπει κανεὶς στὸν πρόλογο πού προτάσῃ ὁ Βρσι-
μιτζάκης στὸ ἔργο του, καὶ τὸν ὁποῖον δέχτηκε νὰ υἱ-
οθετήσῃ, δημοσιεύοντάς τον, ὁ Κιτρόπουλος. Κατα-
δικάζεται σ' αὐτὸν ὁ Παπαδιαμάντης, θάβεται τὸ ἔ-
θνικὸ μας διήγημα, — πὺν ἀποκαλεῖται μάλιστα καὶ
ἀ ν ή θ ι κ ο — καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὴν κρύα πλάκα πού
τὸ σκεπάζει στήνεται τὸ ἔργο τοῦ Κιτρόπουλου.

Αὐτὸ εἶναι πολὺ.

Καὶ ὅχι μόνο ὁ Βρσιμιτζάκης, μὰ καὶ κάποιοι ἄλ-
λος πού ἔγραψε μιὰ κριτικὴ στὸν «Ταχυδρόμο Ἀλε-

ξάνδρεια», τοῦ δυναμώνει αὐτὴ τὴν ιδέα.

Σ' αὐτὴ τὴν κριτικὴ, — γραμμένη βέβαια ἀπὸ κά-
ποιο φίλο τοῦ συγγραφέα — ἀνεβάζεται ὁ Κιτρόπου-
λος στὸ ὕψος τοῦ πρώτου διηγηματογράφου τῆς Αἰ-
γύπτου. Αὐτὸ τὸ παραδεχόμεστε. Ἐπρεπε ὅμως νὰ
προστεθεῖ πῶς στὴν Αἴγυπτο δὲν ὑπάρχει κανένας
ἀνεξαίρετος καλὸς διηγηματογράφος.

Τὰ παλαιὰ ἐπαινετικὰ λόγια βλάπτουν ἀντὶ νὰ ὡ-
φελήσουν τὸ συγγραφέα. Ὁ Κιτρόπουλος πρέπει νὰ
βεβαιώσῃ τὸν ἑαυτὸ του ὅτι εἶναι ἀκόμα μακριὰ ἀπὸ
τὸ τέλειο, ὅτι γιὰ νὰ φτάσῃ ἐκεῖ τοῦ χρειάζεται ἀκό-
μα δουλιὰ, κόπος. Καὶ γιὰ νὰ φτάσῃ, πρέπει νὰ ἐπι-
διώξῃ ἄκρα πρωτοτυπία, ζωηρὴ ἀπεικόνιση, ὁμορφο-
δέσμιος. Αὐτὰ ὅλα τοῦ λείπουν ἀκόμη. Εἴμαστε ὅμως
βέβαιοι πῶς θὰ τὰποχτήσῃ. Καὶ τότε θὰ γίνῃ πραγ-
ματικὰ ἓνας καλὸς διηγηματογράφος!

Ἀλεξάνδρεια

ΠΑΝΟΣ ΠΑΝΑΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΑΘΗΝΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΙΖΙΑΝΕΣ

Φίλε Νουμά,

Ἐπειδὴς πρόσφατα γυρίσαμε ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ
μποροῦμε νὰ κάνουμε τὴ σύγκριση, θέλουμε νὰ συχα-
ροῦμε τῆς Ἀθηναίσεως κάθε κοινωνικῆς σειρᾶς γιὰ
τὸ φιλόκαλο τρόπο πού ντύνονται. Ἡ φιλοκαλία ἀ-
ναγκαίτητα ἀπαιτεῖ τὸ ἀπλό, καὶ ἴσα ἴσα ἀπτοῦ ἐξέ-
χουν οἱ Ἀθηναῖσες. Μὲ ἓνα τίποτα σοῦ κάνουνε μιὰ
φορεσιὰ τρέλα. Οἱ Παρισινὲς βέβαια σ' ἀπὸ τοὺς
μένουνε μίλια πίσω. Κ' ἓνα ἄλλο τολμοῦμε νὰν τις συ-